ISSN 2181-3187

ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPENETLILIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGICHA YONDASHUVLARI

Toshkent kimyo xalqaro unversiteti magistiri

Bozorova Adiba Xudayarovna

Annotatsiya: Tarbiyachi shaxsining kasbiy kompetentligini rivojlantirish bugungi ta'lim sohasida eng dolzarb masalalardan biri sanaladi. Bu borada yangicha yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar asosida ishlash, zamonaviy metodlarni amaliyotga joriy etish, tarbiyachilarda kasbiy sifatlarni yanada chuqur shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yosh avlod tarbiyasining sifatli amalga oshirilishi bevosita kasbiy jihatdan yetuk, o'z kasbining mutaxassisi bo'lgan tarbiyachilar faoliyatini talab qiladi. Shu bois, bugungi kunda bo'lajak tarbiyachilarni tayyorlashda zamonaviy yondashuvlarga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetentlik, tarbiyachi, zamonaviy texnologiyalar, innovatsion yondashuv, pedagogik mahorat, axborot-kommunikatsion texnologiyalar.

Zamonaviy ta'lim jarayonida kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha bir necha asosiy yondashuvlar mavjud bo'lib, ulardan eng samaralilari kompetentlik yondashuvi, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv hamda axborot-kommunikatsion texnologiyalar asosida yondashuvlar hisoblanadi. Kompetentlik yondashuvi bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy mahoratini rivojlantirishga, ularni hayotda kerakli bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishiga xizmat qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv esa tarbiyachilar faoliyatining markaziga individual o'sish, ijtimoiy moslashuvchanlik, ijodiy yondashuvni joylashtiradi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar esa zamonaviy kasbiy faoliyatda eng asosiy vositalar bo'lib, tarbiyachi bilimini muntazam rivojlantirish, o'quvchilar bilan samarali aloqa o'rnatish hamda o'z ustida ishlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish uchun yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish, ilg'or xorijiy tajribalarni tadbiq qilish, amaliy

ISSN 2181-3187

mashg‘ulotlarni ko‘paytirish, o‘qitish jarayonida bolalar psixologiyasiga alohida e’tibor berish, shuningdek, tarbiyachi kasbining axloqiy-me’yoriy asoslarini mustahkamlash zarur. O‘quv dasturlariga zamonaviy metodlar va interfaol o‘qitish texnologiyalarini joriy etish, tarbiyachilar uchun turli trening va seminarlar tashkil qilish, amaliyot vaqtida o‘zini-o‘zi baholash va tahlil qilishga e’tibor qaratish orqali tarbiyachi kasbiy kompetentligini systemali ravishda rivojlantirish mumkin [1].

Bugungi kunda tarbiyachilarning kasbiy faoliyatiga bo‘lgan yondashuv o‘zgarmoqda. Endilikda ularning asosiy vazifalaridan biri, o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, zamonaviy axborotlarni o‘zlashtirish, kreativ yechimlarni topish ko‘nikmalarini shakllantirish sanaladi. Bu esa bo‘lajak tarbiyachilarning o‘z ustida doim ishlab borishini, yangi metodlarni o‘rganishini, zamon bilan hamnafas bo‘lishini talab qiladi. Pedagogik faoliyatda ijodkorlik, tashabbuskorlik va kreativ fikrlash tarbiyachining kasbiy kompetentligini boyitadi. Zamonaviy yondashuvlar asosida bo‘lg‘usi tarbiyachining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda quyidagi asosiy bosqichlar muhim sanaladi: birinchidan, nazariy bilimlarni kengaytirish va takomillashtirish; ikkinchidan, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish; uchinchidan, o‘zini-o‘zi boshqarish va rivojlantirish; to‘rtinchidan, axborot-kommunikatsion texnologiyalardan samarali foydalanish; beshinchidan, kasbiy etika va madaniyat asoslarini chuqur o‘zlashtirish. Bir qarashda, kasbiy kompetentlikni rivojlantirish masalasi faqatgina yangi bilimlarni egallash bilan bog‘liqdek tuyilishi mumkin. Aslida esa bu keng tushuncha bo‘lib, kasbiy faoliyatning har bir jihatiga taalluqlidir. Tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini ta’minlash uchun zamonaviy o‘qitish metodikalarini joriy qilish, jumladan, klaster, loyiha, interfaol, muammoli va amaliy o‘qitish usullaridan samarali foydalanish, kasbiy faoliyati mobaynida doimiy o‘zgaruvchan muhitda ish yuritishni o‘rgatish zarur.Tarbiyachilar malakasini oshirish bo‘yicha tashkil etilayotgan seminar-treninglar, doimiy tajriba almashinuvi, xorijiy ta’lim tizimlari tajribasindən foydalanish ularning kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonunlari, davlat ta’lim standartlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida yaratilgan dasturlar

ISSN 2181-3187

bo‘lajak tarbiyachiga amaliy jihatdan samarali bilim beradi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot manbalaridan foydalanish, innovatsion metodikalarni o‘rganish, tarbiyachilar uchun metodik qo‘llanmalar va o‘quv-uslubiy adabiyotlarni puxta o‘zlashtirish bugun kun tartibidagi masalalardandir [2].

Hozirgi kunda bolalar tarbiyasi, ularni mustaqil fikrlash va hayotga tayyorlashda uzviy xarakter kasb etgan zamonaviy yondashuvlardan foydalanish nihoyatda muhimdir. Har bir tarbiyachi zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalardan to‘g‘ri foydalana olishi, o‘z ish faoliyatida ilg‘or va innovatsion usullardan foydalana olish ko‘nikmalarini egallashi, bolalar bilan muloqot, axloq-odob, etika va pedagogik madaniyat mezonlariga qat’iy amal qilishi zarur. Tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun esa doimiy malaka oshirish kurslari, onlayn va offlayn treninglarda ishtirok etish, kasbiy hamkorlikda faol qatnashish hamda pedagogik jamoada birgalikda muammolarni yechish yo‘llarini izlash samarali natija beradi. Bolalar tarbiyasi va maktabgacha ta’lim tizimida yuqori samaradorlikka erishish uchun innovatsion yondashuvlar, murakkab vaziyatlarda yechim topish bo‘yicha mustaqil qaror qabul qila olish, axborotni izlash va tahlil qilish bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarni rivojlantirish lozim. SHu nuqtayi nazardan, bo‘lajak tarbiyachining kasbiy kompetentligini shakllantirishda quyidagi jihatlarga alohida e’tibor qaratish zarur: professionallik, samaradorlik, ergashuvchanlik, moslashuvchanlik, o‘zini o‘zi rivojlantirishga intilish. Bo‘lg‘usi tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda kommunikativ ko‘nikmalar, pedagogik texnologiyalar, axborotlarni tezkor izlash va moslashtira olish, ijodiy fikrlash, dars yoki mashg‘ulot vaqtida hamkorlik va koordinatsiyani yo‘lga qo‘yish kabi asosiy kasbiy fazilatlarni mustahkamlash zarur. Ayniqsa zamonaviy jamiyatda hayotga tez moslashish, raqobatbardosh bo‘lish, shuningdek, axloqiy-psixologik barqarorlikni saqlash tarbiyachi kasbining poydevoridir [3].

Tarbiyachilar uchun zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish, masofaviy ta’lim imkoniyatlarini o‘zlashtirish, turli elektron platformalarda faoliyat yuritish, malaka oshirishda xorijiy manbalardan foydalanish – bularning barchasi

ISSN 2181-3187

kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bugungi globallashuv sharoitida doimiy yangilanish, bilim va ko‘nikmalarni bosqichma-bosqich oshirish yetakchi o‘rin tutadi. Tarbiyachilar uchun yuksak kasbiy kompetentligini shakllantirish nafaqat zamonaviy bilimlarni egallash, balki ijtimoiy, axloqiy, madaniy hayotiy qadriyatlarni o‘zida jamlash, bolalarga individual yondashuv orqali ularning qiziqish va intilishlarini to‘g‘ri yo‘naltirish zarur. Shuni ta’kidlash joizki, kasbiy kompetentlik rivojlanib borishi uchun bilimlarni amaliyotda sinash, vaziyatli laboratoriya mashg‘ulotlar o‘tkazish, jamoa bo‘lib ish olib borish va hamkorlikda kreativ loyihalar yaratish sangat muhim. Natijaviylik uchun esa har bir tarbiyachi o‘zining kasbiy intilishlari, pedagogik qarashlari va baholash mezonlarini aniq belgilab, o‘ziga xos usul va yondashuvlarni ishlab chiqishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.Tarbiyachining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda mentorlik, akmeologik yondashuvlar ham alohida o‘rin egallaydi. Mentorlik orqali yetuk, tajribali pedagoglar yordamida yosh tarbiyachilarni qamrab olish, ularning kasbiy yo‘nalishini belgilab berish hamda kasbiy-madaniy qadriyatlarni singdirib borish mumkin. Akmeologik yondashuv esa tarbiyachining eng yuqori kasbiy salohiyatiga yetishishini ta’minlaydi. Bu orqali o‘z oldiga aniq maqsadlar qo‘ygan, rivojlanishni istagan va o‘z bilim-ko‘nikmalarini oshirishga intiluvchi kasbiy shaxs yetishib chiqadi [4].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak tarbiyachilar kasbiy kompetentligini zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirish ularni mustaqil va kreativ fikrlovchi, kasbiy faoliyatga moslashuvchan, zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalardan xabardor va doimiy o‘z ustida ishlovchi mutaxassis etib shakllantirish uchun muhim asosdir. Yangi metod va yondashuvlarni o‘zlashtirish, ilg‘or tajribalardan foydalanish, doimiy o‘rganish va tahlil qilish bugungi zamon tarbiyachisi uchun asosiy mezon sifatida namoyon bo‘lmoqda. Kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun zamonaviy yondashuvlarni ta’lim jarayoniga keng joriy etish, targ‘ib qilish, seminar-treninglar tashkil etish, axborot va ilg‘or pedagogik texnologiyalardan foydalanishda izchil harakat qilish zarur. Shu orqali zamonaviy kasbiy bilim va ko‘nikmalarga ega,

ISSN 2181-3187

kommunikativ va ijodiy mulohaza qila oluvchi, masofaviy hamda an’anaviy ta’lim imkoniyatlaridan samarali foydalana oladigan tarbiyachilar yetishib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azimov M., Elektr stansiyalar va podstansiyalar, Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti, 2020. — 487-bet.

2. O‘zbekiston Respublikasining “Energetika samaradorligi va energiyani tejash to‘g‘risida”gi Qonuni, 2023.

3. Qodirov S., Energetika asoslari, Toshkent: FizMat nashriyoti, 2018. — 312-bet.

4. Rustamov M., Elektr energetika sohasida so‘nggi innovatsiyalar, Toshkent: Fan va texnika nashriyoti, 2022. — 225-bet.

5. Energetika vazirligi axborot xizmati — www.minenergy.uz (2024 yil, 35-bet).

6. “Zamonaviy energetika texnologiyalari” maqolasi, Elektron ilmiy jurnali, 2021, 64-bet.

7. “Energiya ishlab chiqarish va ekologiya” — Respublika ilmiy-amaliy seminar materiallari, 2023, 104-bet.

8. Nematov B., Elektr stansiyalarining ishlash prinsiplari, Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2019. — 266-bet.

9. “Barqaror rivojlanishda issiqlik elektr stansiyalarining o‘rni”, Respublika xalqaro ilmiy konferensiyasi materiallari, 2022, 151-bet.

10. Mirzayev A., Energetika tizimlarida raqamli texnologiyalar, Toshkent: Axborot nashriyoti, 2021. — 198-bet.